

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ЎЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

илимий-методикалык журнал № 5

Нөкис - 2021

**2021-жыл ушын
«Муғаллим ҳәм ўзликсиз билимлендириў»
журналына жазылыў баҳасы төмендегише:**

Индекс: 2092

**Жеке пухара ушын бир жылға 90 000 сум,
алты айға - 45000 сўм**

Индекс: 2093

**Керханалар ушын бир жылға 100 000 сум,
алты айға - 50 000 сўм**

КК филиал УзНИИПН

р/с 20210000800538464001

КК.Отд. «ИПОТЕКА БАНК» г. Нукус

МФО 00621

ИНН: 200362233

МУГАЛЛИМ ХАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҮ

ISSN 2181-7138

№ 5 2021 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Кеңесбай АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Гулбахар АБЫЛОВА
Өсербай ӘЛЕЎОВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Батырбек КАИПБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Сарсен КАЗАХБАЕВ
Гулмира КАРЛЫБАЕВА
Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Зухра СЕИТОВА
Айдын СУЛТАНОВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Ризамат ШОДИЕВ
Ойбахор ШАМИЕВА
Бекзод ХОДЖАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Гулрухсор ЭРТАШЕВА

Шөлкемлестириўшилер:

**Қарақалпақстан Республикасы
Халық билимлендириў
Министрлиги, ӨЗПИИИ
Қарақалпақстан филиалы**

**Өзбекстан Республикасы
Министрлер Кабинети
жанындағы Жоқарғы
Аттестация Комиссиясы
Президиумының 25.10.2007
жыл (№138) қарары менен
дизимге алынды**

**Қарақалпақстан Баспа сөз хәм
хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге
алынды №01-044-санлы гуўалық
берилген.**

**Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz**

Журналға келген мақалаларға жуўан қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған үзиндилер «Мугаллим хәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлұматларға автор жуўапкер.

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲАМ ӘДЭБИЯТ

Mambetov Q. Lirikaliq poema	4
Jolmbetova Sh. G. Dáwletovaniń poeziyasınıń leksikalıq-cemantikalıq ózgesheliklerileri	10
Тошпулатова Д. Улугбек ҳамдам насрида муаллиф дунёкараши ифодасининг поэтик талқини	15
Абдуллаев А.А. “Бобурнома”да тошкент вилояти топонимлари ҳақидаги маълумотлар	18
Seytova D.U., Jumabayeva A.B. Tleybayeva G.M. The basic ways of forming words in english language	22
Sarsenbaeva Z. Factors in improving linguocultural competence	26

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Ярматов Р.Б., Ахмедова М.Х. Замонавий педагогик технологиялар асосида дарслар самарадорлигини ошириш	30
Қодирова Ф.У. Таълим кластери шароитида инклюзив таълим самарадорлигини ошириш	36
Ботирова Ш.И. Педагогик таълим инновацион кластери таълимда ижтимоий шериклик таъминлади	40
Mirzaraxmonova Sh. M. Talabalar kasbiy shakllanishida shaxs yoʻnalganlik motivlarini ahamiyati	43
Safo Matjon Taʼlim bosqichlarida kitobxonlik va mutolaa madaniyatini shakllantirish	45
Тожибоева Г.Р., Бекирова Э. Общие педагогические компетенции учителя начальных классов	49
Матназарова К.О. Талабаларининг касбий-амалий кўникмаларини шакллантириш жараёнлари	54
Байжанов Т.Ж. Педагогические системы компетентного подхода преподавания туркменского языка в Каракалпакстане	60
Бабашев Ф.А. Медиаобразование – неотъемлемая часть непрерывного образования	63
Турымбетова З.Ю. Тенденции развития высшего образования	68
Урозбоев Н.У. Развитие ответственности и инициативы будущего учителя в условиях обучения в ВУЗе	72
Турымбетова З.Ю. Сравнительная характеристика систем образования США, Германии и Японии	75
Дошняязов Ж.К. Принципы и формы традиционной культуры каракалпаков в контексте трудового воспитания	79

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРЫ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Kosbergenov B. Demokratiya hám qádrayat	84
Nizomov A., Mahmudova Ch.I. Mahmud Koshgʻariyning “Devonu lugʻatit turk” asari haqida	87
Ахмаджонов Д.Б. Бағрикентлик сиёсати ва ахборот хуружи	92

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Asqarov M.A., Gubenova T. Matematikani o'qitishda informatsiyaliq texnologiyalarini elementlari	96
Қасымов С. Математика сабагини машқалалы оқытыўда кейс методинан анық интеграллар есабын шешиўте қолланыў методикасы	100
Bisenbaev I.Q. Tálimge xabar texnologiyalarin engiziwdiń áhmiyeti hám nátiyjeleri	104
Rashidov S.G'. Uzlusiz spektrda sanoqli xos qiymatlari bo'lgan massali Dirak operatorini qurish	108
Исроилова Л.С. Умумий ўрта таълим мактаби ўқувчиларининг “Информатика ва ахборот технологиялари” фанидан компетенцияларини шакллантириш муаммолари	117
Султанов Т.М. Бошланғич математика курси назарияси фанини ўқитишда ал-хоразмий ижодидан фойдаланиш	121
Toxirov F.J. Oliy ta'lim muassasalari talabalarining dasturlashga oid algoritmik fikrlashini rivojlantirish muammolari	124
Орынбетов Н., Султанбаев Қ. Умумқасбий фанлар бўйича электрон таълим ресурслари базасини яратиш ва уларнинг масофадан фойдаланиш методикаси	127
Orinbetov N. Umumkasbiy fanlarni o'qitishda talabalarning mustaqil fikrlashlarini shakllantirish	132
Сапарова А.А. Исторические и теоретические аспекты проблемы изучения интеграла в общеобразовательной школе	138

БАСЛАҲЫШ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Karimova A.M., Hakimova M.O'. Maktabgacha yoshdagi bolalarni atrof-olam bilan tanishtirishda didaktik o'yinlardan foydalanish	141
Ғанибаева Б. Ш., Мамбеталиев Қ. А. Бастауыш сынып өзбек және қазақ тіліндегі ана тілі оқулықтарының салыстырмалы сипаты	143
G'ulomova X. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida asar tahlili vositasida o'quvchilarning kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish	148
Жабборов О.М. “Бошланғич таълимда “тарбия” фанини ўқитиш методикаси” ўқув фанининг асослари	152

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲӘМ СПОРТ

Abdulaxatov A.R. Kurashchilar musobaqa faoliyatida hujum, himoya, qarshi hujum va ogohlantirishlar	156
---	-----

ega bo'ldi. Bundan ko'rinadiki, talabalarda o'ziga yo'nalganlikning o'sganligi ularning insonlarga va faoliyatga yo'nalganlik motivlarining pasayishiga sabab bo'lib qolayotgan ekan. Shu singari «insonlarga yo'nalganlik» ham «faoliyatga yo'nalganlik» bilan ham manfiy, biroq ishonchlilikka erishgan koeffitsientga ega bo'ldi ($r=-0.392$, $p<0,01$).

Bu holatda talabalaridagi insonlarga yo'nalganlik motivlarining ortishi ularda faoliyatga yo'nalganlikni pasayishiga olib kelar ekan. Bu esa talabalarning muloqotmandlikni o'sishiga, inson qadr-qimatini hurmatlash, xushchaqchaqlik, insonlarsiz dunyoning mazmunsiz bo'lishi, jamoada ishlashni yoqtirish, kasb doshlarini e'zozlash kasbi sifatlarini o'sishi muhimligini anglaganliklari dandalolat beradi. Aslida insoniy fazilatlarni shakllantirish shaxsning kasbiy shakllanishining bir jabhasi sanaladi. Aslida insonlarga yo'nalganlik bilan faoliyatga yo'nalganlik motivlarini ta'minlash esa ta'lim-tarbiya jarayonida talabaning hamkasbiy, ham shaxsiy kamoloti uyg'unligini ta'minlashga olib kelgan bo'laredi.

Adabiyotlar:

1. Avlaev O. U. Talabalar kamolotida ijtimoiy intellektning gender farqlari. "Psixologiya" ilmiy jurnal. 2021. № 1, 34-41 betlar.
2. Avlaev O., Butaeva U. Shaxs kamolotining psixologik determinant. Xalq ta'limi ilmiy-metodik jurnali. 2021. № 6, 87-92 betlar.
3. Butaeva U., Avlaev O., Abdumannotova N. Scientific and practical studies of psychological maturity of students. / Journal of critical reviews. JCR. 2020; 7(12): 3063-3070doi: 10.31838/jcr.07.12.463
4. Burkhanov A., Avlaev O., Abdujalilova Sh. Responsibility as a criterion for determining personal maturity/ E3S Web of Conferences 2021.
5. Levitov N.D. Psixologiyatrudda. –M.: Uchpedizdat, 1963.-340 s.
6. Makarenko N.V. idr. Osnovy professionalnogopsixofiziologicheskogootbora. -Kiev, 1987.- 246 s.
7. Markova A.K. Psixologiyaprofessionalizma. M., 1996.-285 s
8. Mirzarakhmonova Sh. M. International Scientific And Current Research Conference "Advantages of a dual-based learning system in vocational education." 222-225 page. 05-04-2021 Doi - <https://doi.org/10.37547/iscrc-intconf05>

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada talabalar kasbiy shakllanishida shaxs yo'nalganlik motivlarini empirik o'rganish natijalarini ilmiy-amaliy talqini keltirib o'tilgan. Tajribada talabalar kasbiy yo'nalganlik motivlarini umumiy holatini o'rganishga erishilgan. Empirik natijalar o'zaro qiyosiy korrelatsion tahlil etilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье представлена научно-практическая интерпретация результатов эмпирического исследования личностно-ориентированных мотивов в профессиональном становлении студентов. В ходе эксперимента студенты смогли изучить общее состояние карьерных мотивов. Эмпирические результаты анализировали методом взаимной сравнительной корреляции.

SUMMARY

This article presents a scientific-practical interpretation of the results of the empirical study of personality-oriented motives in the professional formation of students. In the experiment, students were able to study the general state of career-oriented motives. Empirical results were analyzed by mutual comparative correlation.

TA'LIM BOSQICHLARIDA KITOBXONLIK VA MUTOLAA MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Safo Matjon

Chirchiq davlat pedagogika instituti "Boshlang'ich ta'lim nazariyasi"
kafedrası professori, pedagogika fanlari doktori.

Tayanch so'zlar: kitobxonlik, mutolaa madaniyati, ma'naviyat, badiiyadabiyot, o'qimishlilik, ma'naviy kamolot, ta'lim, davlatsiyosati, o'tmish madaniyati, uzluksiz ta'lim, ta'lim bosqichlari.

Ключевые слова: чтение, культура чтения, духовность, художественная литература, грамотность, духовная зрелость, образование, государственная политика, прошлая культура, непрерывное образование, этапы обучения.

Key words: reading, reading culture, spirituality, fiction, literacy, spiritual maturity, education, state policy, past culture, continuing education, stages of learning.

Har bir avlod oldida insoniyat yaratgan jamiki bilimlarni o'rganish va o'zlashtirish vazifasi turadi. Mavjud adabiyotlarni o'qib o'rgan masdan turib bu vazifani ado qilib bo'lmaydi. Hatto hayot taraqqiyoti va jamiyat rivojinish usiz tasavvur qilish mumkin emas. Kitob "fikrlar, tasavvur va tushunchalar tug'dirishi" (L.Tolstoy) bilan insonning o'zligini anglashga, dunyoni tushunishga yo'l ochadi.

Uning xarakter xususiyatiga ko'ra insoniyat tarixiy taraqqiyotining o'ziga xos ko'zgusi, hayotiy tajribalari ifodasi deyish mumkin. Zero, kitob bir avlodning ikkinchi avlodga ma'naviy merosi, umri oxirlab qolgan kishining hayotini endigina boshlayotgan yoshlarga maslahati, yo'l-yo'rig'i maqomidadir (A.Gertsen).

Bu yuk aql egalaridan qaysi birining hayot yo'liga nazar tashlamang, kitobning ular umrini mayoq singari ichdan nurlantirganini ko'rish mumkin. Alisher Navoiy Fariddiddin Attorning "Mantiqut-tayr" dostonini yod olgani da go'dak yoshida edi. Lekin mazkur asarda ilgari surilgan g'oya uning xayolini birum rtark etmadi. Tark etmadigina emas, ijodiy tafakkurini ijodiy ishlarga yo'naltirdi.

Eramizgacha bo'lgan birinchi asrda yashab, ijod etgan Rim shoiri Tit Lukretsiy Karning "Narsalarning tabiati haqida" poemasi T. Sitseron, Vergiliy, Jordano Bruno va Bekonlarni cheksiz hayratga solgan, Nyuton va Lomonosov kabi mutafakkirlar dunyoqarashi shakllanishida katta rol o'ynagan. Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig", Firdavsiyning "Shohnoma", Alisher Navoiyning "Xamsa" dostonlari, AhmadYassaviyning hayot baxsh hikmatlari ham necha asrdiki, kishilik jamiyatining ma'naviy kamolotiga xizmat etibkelmoqda. Ammo bu asarlar o'zi bilan tillashishga qodir kishilargagina bag'rini ochadi. Shunday ekan, birqarashda oddiygina tuyuladigan kitobxonlik sirini mada?

Badiiy adabiyot va u haqdagi fanlar, shuningdek, pedagogika, didaktika, ruhshunoslik rivoji, internet tarmog'ining ijtimoiy hayotimiz ichiga chuqur kirib borishi, jahon ta'lim tizimidagi islohotlar, xalqaro umum madaniy taraqqiyot tufayli bu muammo ta'lim-tarbiyaga aloqador ziyolilar, olimlar oldidagi davlat ahamiyatiga molik dolzarb masalalardan bo'lib qoldi.

2019-yil 19-yanvarda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalari bo'yicha bo'lib o'tgan videoselektor yig'ilishida kuchli iqtisodiyot bilan kuchli ma'naviyatni yangi O'zbekistonnin barpo etishning mustahkam ustunlari sifatida tilga olishi yoshlar o'rtasida kitobxonlik va mutolaa madaniyatini shakllantirishga jiddiy e'tibor qaratishni taqozo etadi. Zero, shaxs ma'naviy kamoloti ko'p jihatdan kitobxonlik va mutolaa madaniyatining to'g'ri uyushtirilishi, boshqacha aytganda, metodologiyasi bilan chambarchas bog'liq. Inson bilimlarining 85%i bevosita kitob mutola asi orqali egallanishi nazarda tutilsa, ayni muammoning qay darajada muhimligi yanada ravshan tortadi.

Bilim manbai, tarbiya vositasi bo'lgan kitobga yo'l – kitobxonlik muammosi bugun yuzaga kelgan masala emas. Uning ildizini kishilik jamiyatining ilk davridan, xalq og'zaki ijodi namunalari: allalar, qo'shiqlar, pandnomalar, rivoyatlar ijrosidan, keyinchalik qissaxonlik. Baxshichilik san'atidan izlamoq kerak. Hozirgi adabiy-ta'limiy iste'moldagi kitobxonlik tushunchasi tarixi esa shubhasiz, qadimiy bitik toshlarga borib taqaladi.

Eramizning III-IV asrlarida yaratilgan qadimiy hind adabiy yodgorligi “Kalila va Dimna”, Forobiyning “Fozil odamlar shahri”, Mahmud Koshg’ariyning “Devonu lug’atit turk”, Yusuf Xos Hojibning “Qutadg’u bilig”, Kaykovusning o’g’li Gilonshohga bag’ishlab yozgan “Qobusnoma” asarlarining asrlar osha jahonning ko’pgina tillariga tarjima qilinib, qayta-qayta nashr etilishi kitobxonlikning davlat ahamiyatiga molik ish ekanini ko’rsatadi. Zero, adabiyot tarixi u yoki bu g’oyalarni targ’ib etgan yozuvchilar va ularning asarlari tarixi bo’libgina qolmay, shu asarlarni mutolaa qiluvchi kitobxonlarning ham tarixidir. Shu ma’noda kitobxonlik muammosini adabiyotning o’zi kabi qadimiy desak xato bo’lmaydi. Binobarin, Mahmud Koshg’ariyning “Devonu lug’otit turk”, Yusuf Xos Hojibning “Qutadg’u bilig”, Abu Abdullo al-Xorazmiyning “Mafatih-al-ulum”, Nosiriddin Burxoniddin Rabg’uziyning “Qisasi Rabg’uzi”, Xondamirning “Makorimul axloq” va Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Boburlarning qator asarlarida kitobxonlikka oid qimmatli fikrlar bayon qilingan. Jumladan, “Qisasi Rabg’uzi” muallifi asarning yaratilish sabablari to’g’risida yozadi: “...payg’ambarlar qissalariga g’oyat rag’batim bor. Tekma yerda tek makimersada bo’linur, ba’zi sinomustaqim. Bironchasi muqarrar va bironchasi mubattarbor. Birozining so’zlari kesuk bor, birozining maqsudlari o’ksuk. Emdi sanung zimmangdin chaqq’an, qalamungdiroqq’an, kitobatmasanung, iborat masanung bo’lib bizga “Qisasul-anbiyo” bo’lsa, o’qumoqg’a keraklik, o’rgan makga yarog’lig’ bo’lg’ayerdi, tebil timos yanglig’ ishorat bo’lji ersa necha ma o’zumni ulishga loyiq, ulamalga muvofiq ermasin bilmisherkan o’zumni og’ir lab nafs saqlamish bo’lub o’g’ur bo’lsun tex bu og’irishga o’g’radimiz... kitob boshladimiz”.

Kitoblar olamining bilim manbai, tarbiya vositasi sifatidagi xosiyatlari bir-birini in koretmaydi, aksincha, mukammallikka eltuvchi jihatlaridir. Xuddi mana shu jihatlarining ijtimoiy mohiyatini ham tayinetadi.

Ma’lumki, turfa olam jumboqlari had-hisobsiz. Inson faqat ilmga tayanib, uning sirlaridan voqif bo’la boradi. Zero, Muhammad alayhis salom hadislarida “Ilmolish harbir musulmon er va musulmon ayol kishi uchun farzdir”, deyilishida katta hikmat bor.

“Bilim,-deb yozadi Yusuf Xos Hojib “Qutadg’u bilig” (“Saodatga boshlovchi bilim”) asarida, - ipor bilan juda o’xshash. Ularning har ikkalasini yashirmoq behuda. Iporni yashirsang, hidi bildirib qo’yadi. Bilimni yashirsang, tiling fosh etadi. Bilim aslida bitmas-tuganmas boylikka o’xshash. Ammo uning boshqa boyliklardan tubdan farqibor”. SHoironazdida:

Bilim-boylikaxir, zavoldanyiroq,

Uni ola bilmas qaroqchi biroq.

“Bilim va zakovat kishiga qo’yilgan o’ziga xoskishandir . Kishanlan ganot, odatda yovuz (likdan) va yaramas narsalarda nuzo qbo’ladi. Shuningdek, suyukli, zo’r otlar ham ko’pincha kishanlangan bo’ladi. Suyukli otning kishanlanishiga sabab-uning ehtiyotlanishi”.

Ma’lum bo’ladiki, ilmolam jumboqlarini yechish uchun kalit vazifasini o’tabgina qolmaydi, insonni “yovuz va yaramas narsalardan” asrab, uning ma’naviy yuksalishiga ham yo’l ochadi.

Alisher Navoiyning muborak ta’birlari bilan aytganda, “Jaholat –o’limdir, bilim-tiriklik”.

Turk shoiri Yunus Emroning fikricha, “ilm o’zni bilmakdir. Sen o’zingni bilmassan, bu nech unurin makdir?”, “Ilm ayni paytda, o’zgani ham bilmakdir”,- deydi Ibrohim Haqul “Zanjirband sher qoshida” nomli kitobida. –Olimlik-olam va odamni tanish, shunda adashmaslik zakovatidan yiroqish emas. Ilm haqdan yurak ka quyilgannur. Ilm – hayot va jamiyat muammolarini bexato ochish shijoati. Ilm-dildagi, jur’atdagi yolqin. Aql

o'z tabiatiga ko'ra ko'nikuvchan va egiluvchandir. Shuning uchun u faqat ilm ta'sirida jasorat kasb etadi".

Shu o'rinda Alouddin Mansurning zamondoshlari tomonidan "bahri-ulm ug'riq"(tubsiz dengiz), "hujjatul islom" deb tan olingan buyuk alloma Muhammad Abu Homid Tusi-G'azzoliy taqdiriga oid quyidagi hikoyasi ibratlidir.

"Boshlang'ich bilimlar va huquqshunoslik fanini tug'ilgan shahrida o'rgangan Abu Homid keyinchalik Jurjonga, o'sha davrning mashhur qomusiy allomasi Abu Nasr huzuriga borib, tahsiri ilmini o'sha yerda davom ettiradi. Birnecha yil mobaynida ustozining barcha bilimlarni egallab, o'qib-o'rgangan kitoblarga ko'p jildlik sharh va izohlarbitib, o'z yurtiga qaytayotganida, yo'lda kelajak hayotida katta ahamiyat kasb etgan voqea ro'y beradi. G'azzoliyning o'zi bu haqda shunday hikoya qiladi: "Yo'lda karvonimizga qaroqchilar hujum qilib, bor narsamizni talabketdilar. Men qaroqchilar boshlig'ining ortidan borib: "Olga narsalaring orasida senga hechqanday foydasi bo'lmagan bir to'rvaga bor, shuni qaytari bbergin",-deb yalindim. "To'rvangda nima boredi?"-so'radi. Unda mening borilimim-juda ko'p kitoblardan olib yozilgan sharh va izohlar bor. Necha yillardan beri musofirlik azobini tortib topgan boyligim-shu",-dedim. Qaroqchi kulib: "Harqanday odam olib qo'yishi mumkin bo'lgan narsani mening ilmim deyishga uyalmaysanmi?"-dedi va "uning ilmimi qaytarib beringlar",-deb buyurdi. Bu gap menga shunday qatti ta'sir qildiki, Tusga qaytib kelganimdan keyin uch yilgacha uydan tashqariga bir qadam qo'ymasdan, o'sha yozgan sharh-izohlarimning hammasini yod olib, hechqanday qaroqchi ololmaydigan joyga -qalbimga joqildim".

Demak, o'qimishlilik shunchaki o'qish emas, balki o'qiganini qalbga joqil ibolishni va unga amal qilishni ham taqozo etar ekan. Shundagina o'qimishlilik yovuzliklardan asrovchi kishan, ezguliklarga yo'lovchuvchi kalit vazifasini bajaradi. O'qiganini qalbga joylagani uchun va o'z ilmining cheksizligiga ko'ra Muhammad G'azzoliy tubsiz dengizga qiyoslangan, Alisher Navoiy "she'riyat mulkinging sultoni" deb ulug'langan. Mahmud Qoshg'ariy, al-Beruniy, al-Xorazmiy, Ibn sino va boshqalar haqida ham shunday deyish mumkin.

Ilmli bo'lish uchun yillar mobaynida izchil mutolaa talab etilgani kabi ma'naviy kamolotga erishish, hayot mohiyatini teran anglash yo'lida uchraydigan qiyinchiliklarni yengib o'tishga odatlanish, yuksak darajada intellektual salohiyatga ega bo'lish uchun shunchaki fahm-farosatdan tashqari, aniqmaqсад, sabr-chidamvaql-zakovathamzarur. Aql-zakovatdan yiroq odam jamiyatda o'z o'rnini topa olmaydi. Hatto o'z turmushini tartibga sola olmaydi.

Fikrsizlik-nodonlik belgisidir. Nodonlikdan jaholatga bir qadam va u inson ma'naviy kamolotiga butunlay zid. Shuning uchun ham buyuk ajdodlarimiz jaholatga va uning asosida turuvchi nodonlikka qarshi kurashib kelganlar. O'rta asrning buyuk faylasuf shoiri Ahmad Yassaviy quyidagi misralari bejiz dunyoga kelmagan.

Duo qiling, nodonlarning yuzin ko'rmay,

Haq taolo rafiq bo'lsa birdam turmay.

Bemor bo'lsa, nodonlarning holin so'rmay,

Nodonlardin yuzming jaf ko'rdim mano.

Bu shoirning dunyodan shunchaki qo'l siltovi izhori bo'lmay, nodonlikka, jaholatga qarshi ach chiqisyonidir.

Mazkur fikr-mulohazalardan kelib chiqadigan, ma'naviy-axloqiy kamolotga eltuvchi yo'lo'qishga, ya'ni kitobxonlikka kelib taqaladi. Kitobxonlik madaniyatini egallagan kishi esa san'atning chinakam muxlisi sifatida boshqalarga yomonlik sog'inmaydi.

Davlatimiz rahbariSh.Mirziyoevning "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakatining

IVqurultoyida “ko’plab bolalarimizning kitobdan uzoqlashib, ko’p vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o’tkazayotgani”dan tashvishlanib gapirishi kitobxonlik muammosining davlat ahamiyatiga molik masala ekanligiga dalolatdir.

“Yoshlarimiz o’zimizning gazeta-jurnallarimizni o’qimasa, o’z milliy adabiyotimiz va san’atimizni bilmasa,- degan edi Prezident o’z nutqida,-ular qanday qilib vatanparvar bo’ladi, ularning ong-u tafakkuri, dunyoqarashi nima hisobidan shakllanadi?”

Adabiyotlar:

1. Ш.Мирзиёев “Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида” “O’zbekiston adabiyoti va san’ati” 2017-yil, 13-yanvar.
2. “Миллий тикланишдан миллий юксалиш сари”. –Тошкент: “Yoshlar nashriyot uyi”, 2019.
3. Иброҳим Ҳаққул. “Занжирбанд шер қошида”. –Тошкент: “Чўлпон”. 1993.
4. Носириддин Бурҳониддин Рабғузий. Қисаси Рабғузий. 1-китоб. Тошкент: “Ёзувчи”. 1990.
5. Юсуф Хос Ҳожиб. Қўтадғу билиг. –Тошкент: “Юлдузча”, 1990.

РЕЗЮМЕ

Mutolaa madaniyatini s hakllantirishga bag'ishlangan ush bu maqolada kitobxonlik tarixi va uning insonhayotida tutgan o'rni bu yuk tarixiy shaxslarning fikr-mulohazalari asosida yoritilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье, посвященной формированию культуры чтения, освещается история чтения и его место в жизни человека на основе рассуждений выдающихся исторических личностей.

SUMMARY

This article, devoted to the formation of the culture of reading, highlights the history of reading and its place in human life based on the reasoning of prominent historical figures.

ОБЩИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ КОМПЕТЕНЦИИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Тожибоева Г.Р.

Старший преподаватель

Чирчикского государственного педагогического института Ташкентской области

Бекирова Э.

студентка 4 курса

Чирчикского государственного педагогического института Ташкентской области

Tayanch so'zlar: kompetentsiyaga asoslangan yondashuv, pedagogic kompetentsiya, strategic vazifa, funktsional vazifalar, motivatsiya, integral xarakteristikasi.

Ключевые слова: компетентностный подход, педагогическая компетентность, стратегическая задача, функциональные обязанности, мотивация, интегральная характеристика.

Key words: competence-based approach, pedagogical competence, strategic task, functional duties, motivation, integral characteristics.

Изменения, происходящие в социальной и экономической сферах современного общества, обусловили новые требования, предъявляемые к педагогу-профессионалу. В Концепции развития системы высшего образования Республики Узбекистан до 2030 года одной из стратегических целей развития системы высшего образования указано «повышение качества подготовки высококвалифицированных кадров, развитие человеческого капитала на основе требований рынка труда для модернизации и стабильного социально-экономического развития страны; создание необходимых условий